

loovigen bewijst, veel is, dat hen leidt en ten deele verlicht. Doch de Schrift doet ons zeer kritisch staan tegenover de levensopenbaringen der ongelovigen. In hun leven ligt de tendenz, om zich met dien zegen van God vrij te maken.¹⁴⁾

Aan den ontwerper dezer conceptie is de critiek niet gespaard. Waarschijnlijk heeft reeds Prof. Grosheide zich op de antirevolutionaire partijconferentie in 1935 tegen hem gericht. Prof. Grosheide geeft toe, „dat de geloovigen de weldaden Gods in andere betrekking ontvangen dan de ongelovigen. Maar — zegt hij — „dan moet men die betrekking tot de bijzondere genade rekenen en niet de natuurlijke weldaden, die naar Matth. 5:45 voor allen dezelfde zijn en die tot de algemeene genade behooren.“¹⁵⁾ Van belang is hier, wat men onder genade verstaat. Als genade een verhouding, een betrekking, een relatie aanduidt, en van de weldaden onderscheiden moet worden als de stroom van de bron, waaruit ze vloeit¹⁶⁾, dan is het verschil van gevoelens misschien, ten deele althans, op een spraakverwarring terug te brengen. Wel werd onder ons totnogtoe bij het spreken van algemeene genade niet zoozeer op de relatie, dan wel op de gaven gelet.

Doch het verband — reeds betaamt ons bijna een verontschuldiging voor het wel wat uit het oog verloren hebben der proporties, oftewel voor het afdwalen van ons eigenlijk onderwerp — laat niet toe, dieper op de critiek, die met name op de exegese van Ds de Graaf is uitgebracht, in te gaan.

We wonnen in dit artikel toch wel iets. De gedachte, dat Christus niet buiten de weldaden der gemeene gratie staat, wint veld. Het gaat dus zeker de moeite loonen, nauwkeurig naar de Schrift te luisteren in haar spreken over de beteekenis van Zijn koninkrijk voor het gansche leven; ook voor de overheid.

Ook kunnen we de opvatting, dat het kind Gods op twee terreinen zijn leven leiden moet, loslaten, naar ons dunkt. De „weldaden der algemeene genade“ ontvangt het krachtens den band aan Christus. Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons met Hem niet alle dingen schenken? Rom. 8:32. We hebben nu nog maar zijn voortdurende gebondenheid aan Christus en zijn Koninkrijk te zien in de vervulling van zijn roeping, op ieder levensgebied.

In dit opzicht kunnen we leeren van Prof. Schilder. De kern van zijn critiek op Kuypers opvatting, en op wat men daarvan gemaakt heeft, ligt wel hierin, dat hij het woord gratie hier te begrensd en te eenzijdig acht. Het uitgangspunt onzer redeneeringen over kwesties van cultuur moet niet gekozen in de idee der gemeene gratie, maar in de gereformeerde ambtsidee. We moeten niet zien, op wat we nog hebben, ons nog gelaten is, maar op wat nog wacht op ons aanvallen. En dan wordt geen mensch in eenig opzicht van zijn taak ontslagen. Dan is precies dezelfde gezagsabsoluutheid in Gods gebod, dat de mensch b.v. zal bidden en aanbidden (wat men tegenwoordig bij voorkeur „religieus“ noemt), als ook in dien anderen eisch van Hem, dat de mensch de aarde zal bebouwen en bevolken (wat men tegenwoordig bij voorkeur „cultureel“ noemt). Wie door God bewogen is, werkt over heel de linie van den voor hem bereikbaren kosmos. En petroleum is eerder dan wierook een uitdrukkelijk thema van den bijbel geweest.¹⁷⁾

Maar dan is het ook niet zoo, dat op een bepaald levensgebied, b.v. dat der overheid, nog mag, wat op een ander, b.v. in de kerk verboden is. Dan wordt het zoo, dat God in 't rijk van Christus heerschen blijft alom, ook heerschen in het handhaven van de eigen structuur van elk levensgebied, en in de eigen wet van elken kring van het door Hem tot Zijn eer geschapen en behouden leven.

W.

R. S.

1) Kuiper, Gemeene Gratie, II, bl. 345; Anders sluip de leugen in, en gaat men ontdekken de velerlei deugden in de ongelovigen die men toch voor oogen ziet, en als gevolg hiervan houdt men op voor zichzelf aan een reinen en godzaligen wandel nog meer waarde te hechten, indien men maar geloof en bewegingen des vredes in zijn hart voelt. Bij ontstentenis van een gedrag, een karaktervorming, en een wandel, die der wereld eerbied afdwingt, gaat men dan heil zoeken in vrome allures, in vrome gemaaktheden, en onnatuurlijkheden, en op die wijze kan het niet anders, of geestelijke hoogmoed drijft de nederigheid van zln uit, enz.

2) Nog adviseert de Dr A. Kuyperstichting in dezen geest, A. R. Staatk. mndt. uitg. 12e jaarg. 1936, bl. 42 v.

3) Grosheide, Natuur en genade... A. R. Staatk., mndt. uitg. 11e jaarg. 1935, bl. 537. Prof. Grosheide wil ook het ambtsgebed in den naam van Christus, zij het wellicht op anderen grond.

4) Dr K. Schilder, Wat is de hemel? Kampen, 1935, bl. 288.

5) Vollenhoven, Calvinisme en Reformatie, bl. 46, 47. Naar hem verwijst Schilder, Wat is de hemel? bl. 289.

6) Zie voor zijn betreffende geschriften aant. 2 van het vorige art.

7) Men zie ook Vollenhoven, a.w. aant. 43.

8) De Graaf, Vox Theologica, VII, bl. 70.

9) Idem, bl. 71. Men lette erop, hoe dit zoo spreken bijna onmogelijk, althans historisch niet denkbaar is, zonder vorming door de theologie van Kuiper.

10) Dezelfde, Philosophia Reformata, I, bl. 20. Voor de Graaf's bedoeling kan men ook zien het begin der eerste afl. van zijn Verbondsgechiedenis, waar hij, wat gewoonlijk werkverbond genoemd wordt en wat men ook scheppingsverbond noemt, aanduidt als verbond van Gods gunst.

11) Idem, bl. 23.

12) Idem, bl. 26.

13) Dezelfde, De Heilige Schrift enz., bl. 17 v. Vox Theol. VII, bl. 72.

14) Stelling 6 van het referaat ter ouderlingenconferentie. In dien geest ook Schilder, a.w. bl. 289: We droomen dan niet meer van een „gemeene“ cultuur, maar krijgen dan oog voor tweeërlei: het gehoorzaam-gaan-woorden in de cultuur ter eener, een tegen God in overtreding zijn in de historie der cultuur ter ander zijde.

15) Grosheide, a.a. bl. 538.

16) Zoo de Graaf, Philosophia Reformata, I, bl. 18. Zie Vollenhoven, a.w. bl. 45, maar ook Bavinck, Dogmatiek, III, bl. 578.

17) Schilder, a.w. bl. 284, 288, en De Reformatie, 16e jaarg., no's 25 en 26.

UIT DE SCHRIFT

De weldaad der diepten.

Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!

Psalm 130:1.

Welk een zegenende gave Gods is het loch, als we in diepten bidden mogen.

Diepten kent elk menschenleven. Er is niemand, wiens weg uitsluitend over de hoogten gaat; maar ieder wordt op bestemde tijden door Gods hand geleid in de laagten van rampspoed en teleurstelling, van rouw en leed; er is een veelheid van diepten — de psalmist spreekt in het meervoud. En de bangste diepte is die van schuldkenning en overtuiging van Gods recht, waar de weg doorheen gaat van al Gods kinderen.

Maar hoe zou het ons nu zijn, zoo er in die diepten geen gebed ware; geen roep naar boven. Zoo er geen uitgang ware naar God, om onze ziel voor Hem uit te storten. Zoo we stom moesten blijven, of slechts met menschen konden spreken. Dan kwamen we om.

Want in de diepten werken duistere krachten: de diepte heeft haar eigen verzoeken. Verzoeking van onverschilligheid en ongevoeligheid, van wrevel en opstand, van wanhoop en vertwijfeling; verzoeking om dof te gaan zwijgen, of wild zich aan God en menschen te ergeren.

Doch nu is er één heilzaam middel om in de diepten recht te verkeerren, en niet onder te gaan. Dat is het gebed.

„Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!“

Immers wordt dan de gemeenschap bewaard tusschen ons in de diepte en God daar in de hoogte, en ons hart blijft dan open en levend.

En dat is het voornaamste.

Want het ergste is niet, in de diepte te zijn; maar het ergste is, vanuit die diepte niet meer naar boven te zien. Dan versterven we. Doch wanneer we omhoog blijven zien en roepen, dan blijven we daar beneden levend. Met een biddend hart kunnen we nooit omkomen.

Wat heeft dan God in allerlei diepte van nood en ellende een onwaardeerbare weldaad geschonken, dat Hij ons daar het gebed gegeven heeft. Veel moeten we daar beneden loslaten; veel steun ontzinkt ons; vele stemmen gaan daar zwijgen; doch dan begint juist in de laagte het goud des gebeds te blinken.

De kostbare weldaad van het gebed komt het meest uit in de diepte.

Ook deze weldaad heeft de Heere Jezus voor ons verworven.

Hij is het, die hier door Zijn Geest uit Israël spreekt, — Hij, levend en werkend in Zijn volk. In Gethsémané en aan het kruis heeft Hij de eigenlijke diepte voor al de Zijnen doorgemaakt, de volle diepte der ellende. Ook heeft Hij daar als Borg al de verzoeken doorstaan die van de macht der duisternis in de diepten uitgaan. Hij heeft ze heilig doorstaan, — ook Hij als mensch — in de kracht des gebeds. „Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!“ — dat woord is in zijn volle beteekenis uitgekomen in Jezus Christus. Het is Zijn Middelaarsroep geweest. „Mijn God, mijn God!“...

Nu ligt in Hem, als Hoofd der Zijnen, de genade-weldaad van het gebed uit de diepten; een weldaad, die de Heere door Zijn Geest, om Jezus' wil en in Zijn gemeenschap, ons wil schenken.

Ja, God gebruikt soms met opzet de diepte, juist om dat gebed bij ons te werken.

De psalmist spreekt van „roepen“, 't welk zielekracht en zielespanning uitdrukt. En hoe menigmaal ontbreekt ons dat. In het vlakke leven zonder golving, kan, helaas, de gebedsbehoefte zoo verflauwen, en treedt soms voor geruimen tijd de werktuigelijkheid in, waardoor we wel spreken, maar niet meer roepen. Dan kwijnt ook het geestelijk leven. En dan wil God juist de diepte gebruiken, opdat we alle matheid afschudden, en de ziel weer in levende kracht en bewustheid zich op den Heere gaat richten. Zoo wordt de diepte zelf een zegen; en wanneer de Heere daar in de laagte dan het gebed wil schenken, dan vereenigen die twee, — diepte en gebed, — zich tot één weldaad, — de weldaad der diepten.

Beseffen wij dan in alle zorg en levensnood onze afhankelijkheid van den Heiligen Geest en de noodzakelijkheid der gemeenschap met Christus; opdat, — wat ons ook ontnomen worde, — de Heere ons dit genadig schenke en onderhoude: — „Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!“

U.

v. A.

KERKELUK LEVEN

Van zijn geloof verzekerd uit de vruchten. (III. Slot.)

Na hetgeen in de vorige artikelen gezegd is, kan ik kort zijn bij mijn toelichting op stelling III. Deze luidt als volgt:

Ook een geloovige, die tot zekerheid des heils kwam, kan geraken in twijfel omtrent de echtheid van zijn geloof. Om dezen twijfel te overwinnen is het onderzoek naar de vruchten des geloofs van het grootste belang. (Vergel. D.L. V, 11, 13.)

Een van mijn bezwaren tegen wat Ds van Dijk schreef is ook dit, dat hij in zijn krachtig en vurig pleidooi voor het zuiver houden van de reformatische waarheid der rechtvaardigmaking door het geloof alleen, te zeer uit het oog verliest, dat de geloovige voor geen 100 % geloovige is. Bovendien, het leven des geloofs heeft zijn tijden van eb en vloed.

Zoo beleden de Dordtsche Vaderen: Ondertusschen getuigt de Schrift, dat de geloovigen in dit leven tegen onderscheidene twijfelingen des vleesches strijden, en in zware aanvechting gesteld zijnde, dit volle betrouwen des geloofs en deze zekerheid der volharding niet altijd gevoelen¹⁾.

En Calvijn zei van de zekerheid des geloofs, dat deze zekerheid geen zekerheid is, die door geen enkele twijfeling geraakt wordt en niet een gerustheid, die door geen enkele bekommernis wordt aangevallen; ja veeleer zeggen wij, dat de geloovigen een voortdurenden strijd hebben met hun eigen gebrek aan vertrouwen²⁾.

Zoo kan het ook gebeuren, dat een geloovige, die tot zekerheid des heils kwam, toch geraakt in den storm van twijfel omtrent de echtheid van zijn geloof. Dan n.l. als hij door grove zonden den Heiligen Geest heeft bedroefd en de zekerheid der schuldvergifenis sterk wordt aangevochten. Een beschuldigende consciëntie neemt immers de vrijmoedigheid des geloofs weg, waardoor de geloovige anders den twijfel aan de oprechtheid van zijn geloof aanstonds als een satanische verzoeking kan afwijzen. In zulk een situatie — zoo schreef ik³⁾ — kan de geloovige in den weg van zelfonderzoek door den Heiligen Geest uit zijn vroegere „goede werken“ als uit de vruchten van de oprechtheid van zijn geloof verzekerd worden, d.w.z. de zekerheid (behouden of opnieuw verkrijgen, dat hij, ondanks de zonden, welke hem zoo benaauwen, toch geen huichelaar is⁴⁾).

En als Ds van Dijk vraagt: Wie kan zichzelf zoo nauwkeurig onderzoeken, dat hij met absolute zekerheid zou durven zeggen: „dat heb ik“ of „dat heb ik niet“? dan zal ieder aan Ps. 19:13 denkende antwoorden: „niemand“. Ik wil daarom hier herinneren aan Ps. 139:23/24. Juist omdat het hart des menschen zoo arglistig is zal de geloovige zichzelf onderzoeken met een beroep op des Heeren Alwetendheid. Dan wordt de cirkel gebroken.

De Heilige Geest brengt tot rust in door Hem gewekte zekerheid; dezelfde, die den geloovige door de belofte des Evangelies ook weer overtuigt, dat hem uit genade al zijn zonden vergeven zijn.

Hierbij nu zijn er ook weer de momenten, waarin het geloof van den aangevochtenen, toevlucht neemt en toe-eigent, en daar tusschen in ligt het wachten op den Heere. Dit wachten ontleent zijn grond en recht aan Gods Woord, en het ontvangt steun en moed uit het getuigenis der vroegere goede werken.

Ds van Dijk vergeet in het algemeen te zeer het onderscheid tusschen het recht om te mogen gelooven (roeping, belofte, doop) en de kracht om te kunnen gelooven (de werkingen des Heiligen Geestes in ons). Het recht om te mogen gelooven in de schuldvergifenis valt niet steeds aanstonds samen met de kracht het te kunnen gelooven⁵⁾.

Ik kom tot mijn laatste stelling (IV). Het eerste gedeelte daarvan luidt als volgt:

Het zelfonderzoek, waartoe de Heilige Schrift de geloovigen roept, heeft betrekking op de vraag: verkeert gij als geloovige in de positie, waarin ge als geloovige behoort te verkeerren.

Een aanval op de echtheid van hun geloof zullen de geloovigen als verzoeking afwijzen.

We zijn het er over eens, dat we een bekommerde niet zullen aanraden zijn twijfel te overwinnen door zelfonderzoek. De twijfel aan de oprechtheid van zijn geloof hangt daarvoor veel te nauw samen met zijn twijfel aan de belofte der schuldvergifenis⁶⁾.

Ook is er geen verschil van opinie over de noodzakelijkheid van zelfonderzoek inzake de heiligmaking. De vraag: verkeert ge als geloovige wel in de positie, waarin ge als geloovige behoort te verkeerren? wordt ook door Ds van Dijk zeer beslist gesteld. Dit zelfonderzoek als middel tot zelfbeproefing (heiligmaking) wordt door niemand bestreden.

Het verschil loopt allereerst over de vraag of de geloovige ook zijn geloof zelf aan critiek moet of mag onderwerpen. Ik meen van niet, maar wijs daarbij aanstonds op het onderscheid tusschen het geloof zelf en de werkzaamheden van het geloof. Deze werkzaamheden moeten wel worden getoetst. En daar wij het sola fide niet alleen laten gelden in de rechtvaardigmaking maar ook in de heiligmaking⁷⁾, liggen de werkzaamheden des geloofs in de liefde (goede werken) ten deelen in één lijn met de werkzaamheid in het kennen en ver-trouwen.

Ook al is men van meening⁸⁾, dat 2 Cor. 13:5 geen

vermaning be-
te echthe-
maar met h
steeds staan h
op zichzelf mo
Ik ben dus
het geloof zek
geloof zelf nie
ondergraaf m
aan zelf weer
mag niet. De g
achtigheid van
Hiermee is e
Want voor de
den verzeker
dat ook de g
es heils, aan
ander stelling
ijde in staat e
al te wijzen,
Wanneer een
Zijn aangezicht
gegeven wordt
een geloovige
De beschuldig
daarmee houdt
verstelling om
hij gedrongen
heid. Ik kan de
over bij toe

Al heeft het
angel betrekking
a de positie, v
leeren? en al
d de echtheid
d te wijzen,
dit sluit niet
terrein van he
laai stellen: s
schuldvergifenis
Hierbij heb
1905, welke ons
alles Israël is, v
onderstellingen,
liggen, staat vo
t waarachtig
an den verbond
reft.

Tot die ong
schijn-geloof
Daarom mo
gemaakt, dat
ben in het aar
beloften, maar
behoorzaamheid
maakte betref
(de verbondsbe
behoorzaamheid
aar is de roep
geheeld.

Dit is geen ab
naar we mee r
Ds van Dijk
stende der sch
ende te onderzoe
zijn verzet teg
sterke critiek d
tijd beperkt g
en, daar men
schijn-geloovigen
king. Wij zijn
tek, dat zic
geloof. De de
wringt, door den
mdekt aan hun
Als Ds van D
telling, dat ge
door de „kenmer
dan vergeet hij
medikers dat m
het bevel⁹⁾ -
Heiligen Geestes

De Heilige Gee
king gebruik,
onderzoek en ze
de bekeering¹⁰⁾.
Daarom volgen
lijdenis, waar c
genoemd, op de
wanneer zij, aan
zaker Jezus Chr
de gerechtigt
maakte liefhebb
och ter linkerha
werken. Alzoo no
makheid in hem
den Geest alle d

1) D. L., V, 11
2) Inst., III, II,
3) Het H. Avom
4) Heid. Cat., v
5) Uitvoeriger b
broedmaal, blz. 12
6) Het ik schreef in
verwees naar Ps. 1